

مشکلات و راهکارهای تامین منابع در بانکهای تخصصی

مهندس سیدعلی میلانی

مدیر عامل بانک کشاورزی

مقدمه

بانکهای تخصصی در اغلب کشورهای جهان از جمله موسسات مهم توسعه‌ای بشمار می‌آیند که نقش آنها به عنوان ابزار اعمال سیاست‌های توسعه‌ای دولت، جلب مشارکت بخش خصوصی و هدایت منابع پولی و مالی به سمت امور تولیدی حائز اهمیت است. همین نقش‌ها را بانکهای تخصصی در کشور ما نیز برعهده دارند و به عنوان تامین کننده بخشی از منابع مالی مورد نیاز بخش‌های اقتصادی کشور عمل می‌کنند.

از آنجا که بانکهای تخصصی به منظور تحقق اهداف توسعه‌ای دولت شکل می‌گیرند. لذا تامین منابع لازم برای فعالیت آنها نیز عمدتاً به عهده دولت است. براین اساس درگذشته منابع مالی بانکهای تخصصی کشور عمدتاً توسط دولت و از طریق افزایش سرمایه تامین می‌گردید. در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی، این کار معمولاً از طریق منابع بانک مرکزی و بانکهای تجاری صورت گرفته است. لذا همه ساله میزان بدهی بانکهای تخصصی به سیستم بانکی افزایش یافته است.

به طور کلی منابع بانکهای تخصصی تاکنون از محل افزایش سرمایه، وامهای داخلی و اعتبارات دریافتی سیستم بانکی و مقداری هم از طریق تجهیز سپرده و جذب آن حاصل می‌گردید. لکن طریقه جذب هریک از موارد فوق برای بانکهای تخصصی با محدودیتهایی همراه است که در این مطالعه ضمن مروری بر وضعیت منابع بانکهای تخصصی کشور، راههای مختلف تامین منابع برای این بانکها مورد بحث قرار گرفته و مزایا و محدودیتهای هریک ذکر می‌گردد. در خاتمه نیز راه حل‌هایی برای تامین منابع بانکهای مذکور ارائه می‌گردد.

۱- وضعیت تامین منابع بانکهای تخصصی

به طور کلی بررسی وضعیت تامین منابع بانکهای تخصصی بیانگر این است که منابع آنها عمدتاً از طریق منابع اعتباری سیستم بانکی (بانک مرکزی و بانکهای تجاری) و منابع داخلی خود بانکها تامین می‌شود. منابع داخلی بانک عمدتاً به شکل سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز و سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار می‌باشد که تا قبل از برنامه اول و اجرای سیاست‌های تعدیل اقتصادی قسمت کوچکی از منابع بانکهای تخصصی را تشکیل می‌داد. در ذیل اقلام عمده تامین منابع بانکهای تخصصی را طی چند سال اخیر تجزیه و تحلیل می‌کنیم.

۱-۱- تامین منبع از طریق دریافت تسهیلات از بانک مرکزی و بانکهای تجاری

وضعیت منابع عمده بانکهای تخصصی و میزان مانده تسهیلات اعطایی آنها در جدول (۱) نشان داده شده است. همانطوری که از جدول فوق پیداست بدهی بانکهای تخصصی به بانک مرکزی طی سالهای ۷۴-۱۳۷۱ از ۹۴۶/۴ میلیارد ریال در سال ۷۱ به ۱۹۱۴/۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ افزایش یافته است که رشد متوسط سالانه‌ای معادل ۲۶ درصد داشته است. در ضمن بدهی بانکهای مذکور به بانکهای تجاری نیز در طی سالهای ۷۲-۱۳۷۱ رشد چشمگیری داشته است به طوری که از ۲/۲۸۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۱ به ۳/۴۴۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ رسیده است و بیانگر این است که میزان وابستگی بانکهای تخصصی به بانکهای تجاری در طی دوره مذکور افزایش یافته است.

جدول (۱): اقلام عمده بدهی بانکهای تخصصی و مانده تسهیلات اعطایی بانکهای تخصصی به بخش غیردولتی

ارقام به میلیارد ریال

شرح	سال	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	متوسط رشد
بدهی به بانک مرکزی	۹۴۶/۴	۱۰۶۹/۸	۱۳۰۰/۴	۱۹۱۴/۴	۲۶٪	
بدهی به بانکهای تجاری	۲۲۸۲/۳	۲۷۱۶/۳	۲۸۵۱/۶	۳۴۴۹/۰	۱۵٪	
جمع بدهی به کل سیستم بانکی	۳۲۲۸/۸	۳۷۸۶/۱	۴۱۵۲/۰	۵۳۶۹/۰	۱۸٪	
سپرده‌های بخش غیردولتی	۱۴۳۸/۰	۱۷۳۸/۹	۲۵۹۲/۲	۳۹۶۴/۰	۴۱٪	
سپرده‌ها و وجوه بخش دولتی	۱۲۹/۸	۱۲۲/۹	۱۱۶/۷	۱۶۶/۹	۹٪	
جمع سپرده‌ها	۱۵۶۷/۸	۱۹۶۱/۸	۲۶۷۸/۹	۴۱۳۰/۹	۳۹٪	
حساب سرمایه	۴۳۶/۵	۴۷۱/۵	۴۹۴/۰	۵۱۴/۵	۶٪	
مانده تسهیلات اعطایی بانکهای تخصصی به بخش غیردولتی	۵۵۹۲/۷	۶۰۴۸/۸	۷۱۱۱/۷	۹۳۵۳/۷	۱۹٪	

مآخذ: ترازنامه و گزارش اقتصادی سالهای ۷۴-۱۳۷۱ بانک مرکزی و ترازنامه بانکهای تخصصی در پایان اسفند هر سال.

به هر حال، مجموع بدهی بانکهای تخصصی به کل سیستم بانکی (بانک مرکزی و بانکهای تجاری) از ۳۲۲۸/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۱ به ۵۳۶۳/۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ افزایش یافت که رشد سالیانه‌ای حدود ۱۸ درصد داشته است (نمودار شماره ۱) در این میان بدهی بانک کشاورزی به سیستم بانکی از ۱۴۱۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۱ به ۳۷۸۰ میلیارد ریال افزایش یافته است که بالاترین میزان بدهی در میان بانکهای تخصصی است (جدول ۲) ولی نسبت بدهی این بانک به سیستم بانکی به تسهیلات پرداختی و مشارکتهای بانک از حدود ۷۰ درصد در سال ۷۱ به ۶۱ درصد در سال ۷۵ کاهش یافته است. این امر نشانگر این است که بانک بیشتر به منابع دیگری غیر از منابع سیستم بانکی متکی شده است و به سوی خوداتکایی مالی گام برداشته است. به هر حال، برای شناخت بهتری از وضعیت سایر بانکهای تخصصی، اقلام عمده بدهی آنها با تسهیلات پرداختی آنها در جداول ۳، ۴، ۵، نشان داده شده است.

جدول (۲): اقلام عمده بدهی بانک کشاورزی و تسهیلات پرداختی و مشارکتهای (مانده در پایان سال)

شرح	سال	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
جذب سپرده		۳۵۱	۵۲۱	۸۲۶	۱۳۱۰	۱۸۱۳/۳
بدهی به سیستم بانکی		۱۴۱۸	۱۹۹۷/۶	۲۴۹۶/۶	۳۱۳۴	۳۷۸۰
سرمایه و وجوه قابل انتقال به سرمایه		۳۷۳	۳۹۴	۴۱۹	۴۱۹	۴۱۹
تسهیلات پرداختی		۲۰۳۳	۲۹۴۶	۳۹۲۴	۵۲۸۰	۶۲۲۱
نسبت مانده سپرده به تسهیلات پرداختی (درصد)		۱۷	۱۸	۲۱	۲۵	۲۹
نسبت بدهی به سیستم بانکی به تسهیلات پرداختی (درصد)		۷۰	۶۸	۶۴	۵۹	۶۱
نسبت سرمایه به تسهیلات پرداختی (درصد)		۱۸	۱۳	۱۱	۸	۷

ماخذ: گزارش اقتصادی و ترازنامه بانک کشاورزی.

جدول (۳): اقلام عمده منابع بانک مسکن و تسهیلات پرداختی

شرح	سال	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
سپرده ها	۴۰۲	۶۴۹	۱۲۸۰	۲۰۵۲	۲۸۵۰	
بدهی به سیستم بانکی	۸۸۶	۹۳۳	۸۹۴	۶۴۸	۶۴۴	
سرمایه	۴۲	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	
تسهیلات اعطایی و مشارکتها	۲۱۳۲	۲۳۷۰	۲۹۲۹	۴۱۱۳	۶۴۴۳	
نسبت سپرده ها به کل تسهیلات اعطایی و مشارکتها (درصد)	۱۹	۲۷	۴۴	۵۰	۴۴	
نسبت بدهی به سیستم بانکی به کل تسهیلات اعطایی و مشارکتها (درصد)	۴۲	۳۹	۳۰	۱۶	۱۰	
نسبت سرمایه به تسهیلات اعطایی و مشارکتها (درصد)	۲	۶	۵	۳	۲	

ماخذ: ترازنامه بانک مسکن در پایان اسفند سال.

جدول (۴): اقلام عمده منابع بانک صنعت و معدن و تسهیلات پرداختی و مشارکتها

شرح	سال	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
سپرده ها و پیش دریافتها	۱۳۱	۱۶۱	۱۶۹	۲۱۲	۴۶۳	
بدهی به سیستم بانکی	۶۰۵	۴۱۳	۴۶۲	۵۸۷	۸۰۰	
سرمایه	۱۲۸۰	۱۲۸۰	۱۲۸۰	۱۲۸۰	۱۲۸۰	
تسهیلات اعطایی و مشارکتها	۱۱۱۳	۲۰۰۲	۲۰۷۸	۲۳۴۴	۲۷۶۴	
نسبت سپرده ها به کل تسهیلات اعطایی و مشارکتها (درصد)	۱۲	۸	۸	۹	۱۷	
نسبت بدهی به سیستم بانکی به کل تسهیلات اعطایی و مشارکتها (درصد)	۵۴	۲۱	۲۲	۲۶	۲۹	
نسبت سرمایه به تسهیلات اعطایی و مشارکتها (درصد)	۱۱۵	۶۴	۶۳	۵۷	۴۶	

ماخذ: گزارش عملکرد پنجساله بانک صنعت و معدن سالهای ۷۵-۱۳۷۱.

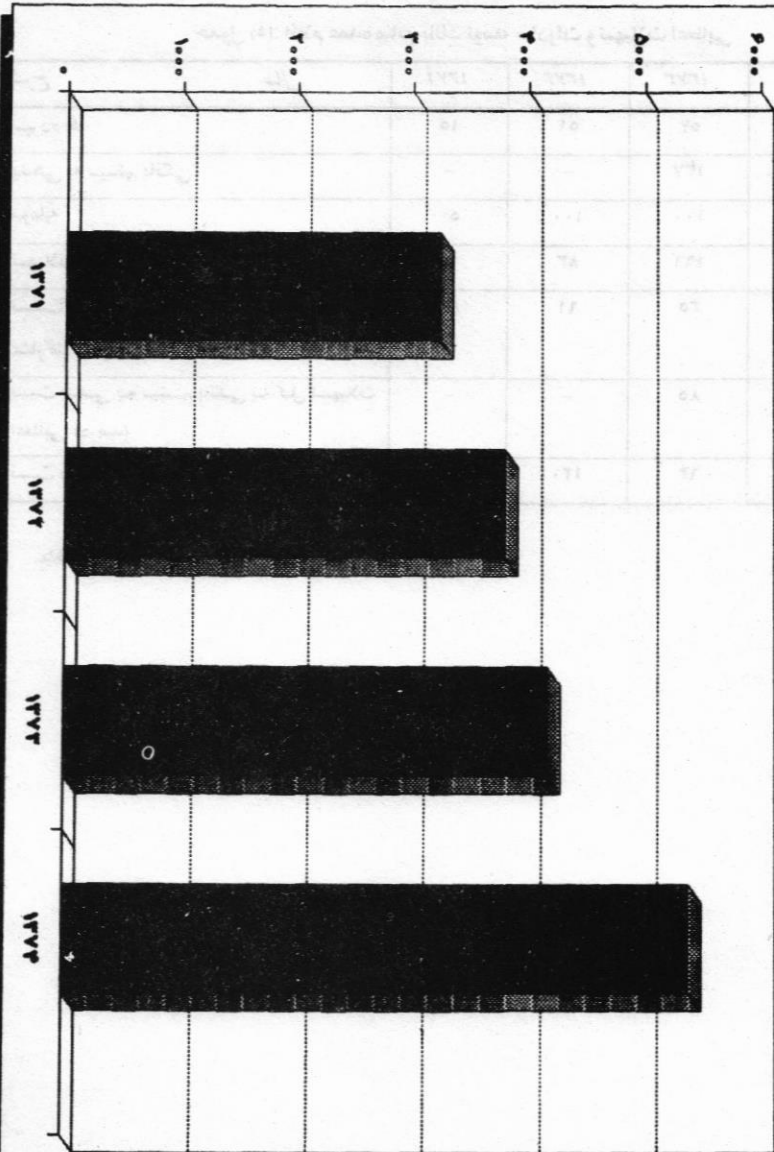
جدول (۵): اقلام عمده منابع بانک توسعه صادرات و تسهیلات اعطایی

شرح	سال	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴
سپرده ها		۱۵	۵۱	۵۷	۲۱۳
بدهی به سیستم بانکی		-	-	۱۳۷	۱۴۹
سرمایه		۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تسهیلات اعطایی		۱۷	۸۳	۱۶۱	۱۶۱
نسبت سپرده ها به کل تسهیلات اعطایی و عشارکتها (درصد)		۸۸	۶۱	۳۵	۱۳۲
نسبت بدهی به سیستم بانکی به کل تسهیلات اعطایی (درصد)		-	-	۸۵	۹۲
نسبت سرمایه به تسهیلات اعطایی (درصد)		۲۹۴	۱۲۰	۶۲	۶۲

مآخذ: گزارشنامه بانک توسعه صادرات در پایان اسفند هر سال.

در صورت لزوم به کمیته حسابرسی بانک توسعه صادرات مراجعه شود.

نمودار (۱) - مجموع بدهی بانکیهای تجمعی به کل سیستم بانکی

همانطور که از جدول فوق مشاهده می‌گردد بدهی بانک مسکن به سیستم بانکی از سال ۱۳۷۳ به بعد کاهش یافته است و نسبت بدهی بانک مسکن به سیستم بانکی به کل تسهیلات اعطایی و مشارکتهای آن بانک از ۴۲ درصد در سال ۱۳۷۱ به ۱۰ درصد در سال ۱۳۷۵ کاهش یافته است. ولی در عوض بدهی بانک صنعت و معدن به سیستم بانکی در طی سالهای ۱۳۷۱ الی ۱۳۷۵ دارای نوسانات زیادی بوده و در کل روند صعودی داشته است. نسبت بدهی به سیستم بانکی به تسهیلات اعطایی و مشارکتهای بانک از ۲۱ درصد در سال ۱۳۷۲ به ۲۹ درصد در سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است. لازم به یادآوری است که قسمت عمده تسهیلات بانک صنعت و معدن به صورت مشارکتهای بوده است. در ضمن این بانک از سرمایه اولیه به نسبه زیادی (نسبت به سایر بانکهای تخصصی) برخوردار است که قسمت اعظم تسهیلات پرداختی آن (بویژه مشارکتهای) از ناحیه سرمایه تامین گشته و هزینه‌ای برای بانک ندارد.

میزان بدهی بانک توسعه صادرات به سیستم بانکی از ۱۳۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۳ به ۱۴۹ میلیارد ریال افزایش یافته و نسبت بدهی به سیستم بانکی به تسهیلات اعطایی بانک مذکور از ۸۵ درصد در سال ۱۳۷۳ به ۹۲ درصد در سال ۱۳۷۴ افزایش یافته است.

به هر حال، این امر باعث محدودیت‌هایی برای بانکهای تجاری می‌شود زیرا از یکسو منابع حاصل از تسهیلات اعطایی بانکهای تجاری برای سرمایه‌گذاریهای تولیدی و زیربنایی در بخشهای اقتصادی یکار گرفته می‌شود لذا تسهیلات پرداختی آنها بیشتر جنبه بلند مدت دارد ولی منابع دریافتی از بانکهای تجاری وامهای کوتاه مدت است. بنابر این از یک طرف وصول منابع اعتباری دریافتی به سرعت ممکن نیست چون برای سرمایه‌گذاریهای زیربنایی و تولیدی بلندمدت هزینه شده است و این امر باعث محدودیت‌هایی از قبیل تاخیر در اجرای به موقع تعهدات به سیستم بانکی می‌شود، از سوی دیگر بانکهای تجاری نیز به علت عدم اجرای به موقع تعهدات، حاضر نیستند تسهیلات تجهیز شده خود را در اختیار بانکهای تخصصی بگذارند و این باعث محدودیت‌هایی برای جریان نقدینگی مداوم بانکهای تخصصی می‌شود.

۲-۱- تامین منبع از طریق جذب و تجهیز سپرده‌ها

همانطور که گفته شد یکی دیگر از راههای مطمئن تامین منبع بانکهای تخصصی، جذب سپرده‌های بخش‌های خصوصی و دولتی است.

در حال حاضر بانکهای تخصصی کمتر به عنوان یک بانک که یکی از وظایف اصلی آن تجهیز سپرده‌ها است شناخته می‌شوند. علیرغم این امر می‌توان با ایجاد انگیزه‌های موثر و کارآمد، اعطای امتیازات و جوایز مناسب و تبلیغات صحیح مردم را به افتتاح حساب پس‌انداز در بانکهای تخصصی تشویق نمود و بر همین اساس بانکهای تخصصی بخصوص بانک مسکن و

کشاورزی از طریق ایجاد شعبه‌های جدید در مناطق مختلف کشور و ارائه خدمات بیشتر، این کار را با جدیت دنبال کرده‌اند و این امر منجر به این شده که بانک‌های تخصصی در مجموع میزان سپرده‌های بخش غیر دولتی خود را از ۱۴۳۸ میلیارد ریال در سال ۷۱ به ۳۹۶۴ میلیارد ریال در سال ۷۴ افزایش دهند و این رشد سالیانه‌ای حدود ۴۱ درصد را در طی سالهای ۷۴-۱۳۷۱ نشان می‌دهد.

این در حالی است که متوسط رشد سپرده‌های بانکهای تجاری در همین دوره ۳۴ درصد بوده است، در نتیجه بالاتر بودن نرخ رشد سپرده‌های بانکهای تخصصی، سهم بانکهای مذکور در کل سپرده‌های سیستم بانکی از ۵ درصد در سال ۷۱ به ۶ درصد در سال ۷۴ افزایش یافته است. این موفقیت موثری برای بانکهای تخصصی محسوب می‌شود و برای اینکه بتوانند به عنوان یک بانک در حیطه بخش‌های اقتصادی فعالیت کنند نیاز به منابع داخلی خود و اتکای بیشتر به آن دارند.

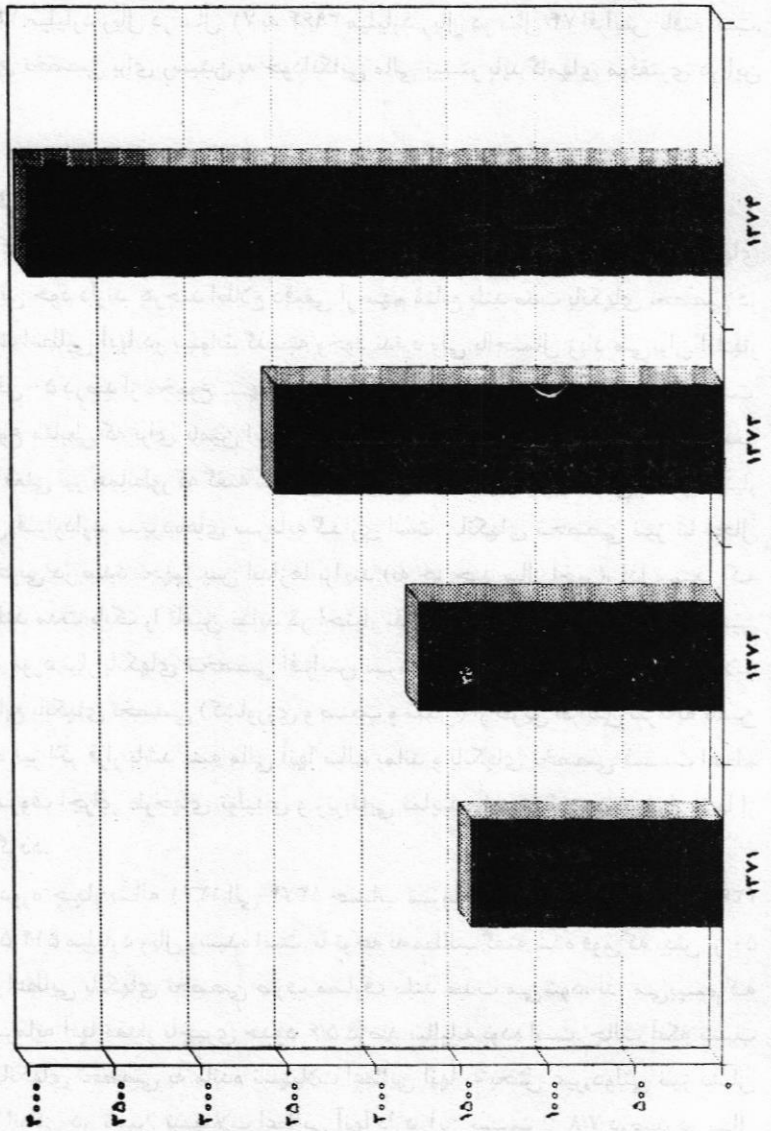
همانطور که از جدول (۲) پیداست سپرده‌های بخش خصوصی بانک کشاورزی از حدود ۳۵۱ میلیارد در سال ۷۱ به ۱۸۱۳/۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۵ افزایش یافت به طوری که رشد متوسط سالیانه‌ای حدود ۷۳ درصد در طی سالهای ۱۳۷۱ الی ۱۳۷۵ داشته است.

نسبت سپرده‌های بانک کشاورزی به تسهیلات پرداختی و مشارکتهای بانک از ۱۷ درصد در سال ۱۳۷۱ به حدود ۲۴/۸ درصد در سال ۱۳۷۴ و ۲۹/۱ درصد در سال ۱۳۷۵ افزایش یافته است. این امر نشان‌دهنده موفقیت در خور توجه بانک کشاورزی در جذب سپرده‌های بخش خصوصی و خوداتکایی مالی بیشتر بانک است.

فعالیت‌های بانک مسکن در تامین منابع از طریق جذب پس‌انداز گویای این است که سپرده‌های این بانک در طی سالهای ۱۳۷۱ الی ۱۳۷۴ از ۴۰۲ میلیارد ریال به ۲۸۵۰ میلیارد ریال افزایش یافته است که رشد سالیانه‌ای حدود ۶۳ درصد داشته است. لذا در زمینه جذب سپرده بانک مسکن عملکرد موفق‌تری داشته است و آن هم به دلیل نیاز متقاضیان بخش برای تامین مسکن و اتخاذ شیوه‌های مناسب برای جذب پس‌اندازهای مردمی از سوی این بانک و شرایط خاص بازار مسکن بوده است.

البته سپرده‌های بانک صنعت و معدن و بانک توسعه صادرات نیز روندی صعودی داشته است به طوری که میزان جذب سپرده بانک صنعت و معدن از ۱۳۱ میلیارد ریال در سال ۷۱ به ۴۶۲ میلیارد ریال در سال ۷۵ رسیده است و در بانک توسعه صادرات نیز با وجود عمر کوتاه فعالیت آن، میزان سپرده‌اش از ۱۵ میلیارد ریال در سال ۷۱ به ۲۱۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ رسیده است.

نمودار (۳) - تجهیز سپرده‌های بخش غیر دولتی
بانکهای تخصصی

به طور کلی میزان تجهیز سپرده بانکهای تخصصی در سالهای اخیر افزایش چشمگیری داشته است. نمودار (۲) روند تجهیز سپرده‌های بخش غیر دولتی بانکهای تخصصی را نشان می‌دهد. همانطوری که از نمودار نیز پیداست تجهیز سپرده‌های بخش غیر دولتی بانکهای تخصصی از ۱۴۳۸ میلیارد ریال در سال ۷۱ به ۳۹۶۴ میلیارد ریال در سال ۷۴ افزایش یافته است. بنابر این بانکهای تخصصی برای رسیدن به خوداتکایی مالی بیشتر باید گامهای موفقتری در این زمینه بردارند.

۳-۱- تامین مالی از طریق افزایش سرمایه

همانطور که اشاره شد بانکهای تخصصی نیاز به منابع بلند مدت برای اجرای طرحهای تولیدی و زیربنایی خود دارند. هرچند اطلاع دقیقی از سهم منابع بلند مدت بانکهای تخصصی در مجموع تسهیلات اعطایی آنها در سنوات گذشته وجود ندارد ولی با احتمال زیاد می‌توان اظهار نظر کرد که حداقل ۵۰ درصد از مجموع تسهیلات اعطایی آنها از نوع مصارف بلند مدت بوده است. در این صورت نوع منابعی که برای تامین این مصارف باید بکار رود باید از نوع منابع بلند مدت باشد. در شرایط فعلی نیز همانطور که گفته شد نوع منابع بلند مدت و متوسط مدتی که در اختیار سیستم بانکی قرار دارد. سپرده‌های سرمایه‌گذاری است. بانکهای تخصصی نیز تا بحال نتوانسته‌اند به خوبی در صدد تجهیز پس اندازها برآیند (به جز چند سال اخیر)، لذا منبعی که بتواند مصارف بلند مدت بانک را تامین نماید در اختیار ندارند. بنابر این یکی از راههای تامین منابع بلند مدت مورد نیاز بانکهای تخصصی افزایش سرمایه است. در گذشته قبل از انقلاب قسمت اعظم منابع بانکهای تخصصی (کشاورزی و صنعت و معدن) از طریق افزایش سرمایه تامین می‌شد. در آینده نیز اگر قرار باشد بنیه مالی آنها سالم بماند و بانکهای تخصصی قسمت اعظم منابع خود را مصروف اجرای طرحهای تولیدی و زیربنایی نمایند باید منابع مورد نیاز آنها از هر طریق تامین گردد.

در طول دوره چهار ساله ۱۳۷۱ الی ۱۳۷۴ حساب سرمایه بانکهای تخصصی از ۴۳۶/۵ میلیارد ریال به ۵۱۴/۵ میلیارد ریال رسیده است. با توجه به مطالب گفته شده فوق که بیش از ۵۰ درصد تسهیلات اعطایی بانکهای تخصصی صرف مصارف بلند مدت می‌شود، لذا می‌بینیم که درصد افزایش سرمایه آنها مقدار ناچیزی حدود ۵/۶ درصد سالیانه بوده است. جالب آنکه نسبت حساب سرمایه بانکهای تخصصی به مانده تسهیلات اعطایی آنها به بخش غیر دولتی نیز نشان می‌دهد که سهم اندکی در تامین تسهیلات اعطایی آنها دارد. این نسبت از ۷/۸ درصد در سال ۱۳۷۱ به ۵/۵ درصد در سال ۷۴ کاهش یافته است. بنابر این کاهش نسبت مذکور بیانگر این است که همگام با افزایش تسهیلات اعطایی این بانکها، سرمایه آنها افزایش نیافته است و این به معنای

کاهش درجه کفایت سرمایه بانکهای تخصصی است و طبعاً پرداخت تسهیلات بلند مدت برای این بانکها در آینده با مشکل مواجه خواهد شد.

۴-۱- سایر روشهای تامین منابع برای بانکهای تخصصی

به طور کلی علاوه بر سه منبع فوق، (یعنی افزایش سرمایه بانکها، افزایش فعالیتهای مربوط به تجهیز پس اندازها و دریافت تسهیلات اعتباری از بانک مرکزی و بانکهای تجاری) از طرق دیگری می‌توان به تامین منابع بانکهای تخصصی کمک کرد. یکی از این راهها انتقال حسابهای سازمانها و ارگانهای دولتی و متمرکز نمودن دریافتها و پرداختهای ناشی از حسابهای جاری دولتی در این بانکها است.

براساس تبصره قانون محاسبات عمومی مقرر شده است که حسابهای بانکی وزارتخانه‌های کشاورزی و منابع طبیعی وابسته به آنها در بانک کشاورزی افتتاح شود، و همین طور برای سایر بخش‌های اقتصادی کشور در بانکهای تخصصی مربوطه.

این مجوز قانونی موجب شده تا در سالهای گذشته بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع بانکهای تخصصی از این طریق تامین گردد.

هرچند این قبیل حسابها تابعی از قوانین بودجه و میزان اعتبارات مصوب وزارتخانه‌ها و دستگاههای وابسته است و افزایش و کاهش آن نیز خارج از کنترل و حیطه برنامه ریزی بانکهای تخصصی است ولی می‌توان از آنها برای تامین بخشی از منابع کوتاه مدت استفاده کرد، البته این مقادیر در حال حاضر کافی نبوده و دستگاههایی که به بخشهای اقتصادی مربوط هستند حاضر نیستند حسابهای عهده خود را در بانکهای تخصصی مربوط افتتاح کنند. به عنوان نمونه با وجود اینکه وزارت جهادسازندگی و برخی دستگاههای وابسته در بخش کشاورزی عمدتاً فعالیت می‌کنند ولی حسابهای جاری دولتی خود را در بانکهای تجاری باز نموده‌اند.

بنظر می‌رسد که تجدید نظر در نظام تخصیص حسابهای دستگاهها و سازمانهای دولتی به بانکهای مختلف ضروری باشد. در حال حاضر بانکهای تجاری کشور نیاز چندانی به داشتن اینگونه حسابها ندارند، برعکس انتقال این حسابها به بانکهای تخصصی بسیاری از مشکلات نقدینگی و تامین منابع این بانکها را حل خواهد کرد.

طریقه دیگر تامین منبع از طریق وجوه اداره شده است. در گذشته دولت همه ساله مقدار قابل ملاحظه‌ای از منابع مورد نیاز بخش صنعت و کشاورزی را از طریق وجوه اداره شده تامین می‌نمود. براین اساس همه ساله مبالغی توسط وزارتخانه ذیربط در اختیار بانک صنعت و معدن و کشاورزی قرار می‌گرفت تا طبق ضوابط خاص و دستورات وزارتخانه‌های ذیربط به مصارف معین برسد. این امر باید برای تامین منابع برخی از طرحهای تولیدی و زیربنایی که از اولویت و اهمیت

برخوردارند و بخش خصوصی نیز به خاطر بازده کم این قبیل طرحها، راغب به سرمایه گذاری در آنها نیست، باید بیشتر ادامه یابد.

۲- راه حل های پیشنهادی برای تامین منابع بانکهای تخصصی

همانطوری که گفته شد مسئله خیلی مهم وابستگی عمده بانکهای تخصصی به اعتبارات پرداختی بانکهای تجاری و بانک مرکزی است به طوری که بدهی بانکهای تخصصی به سیستم بانکی هر ساله افزایش یافته است. این میزان بدهی از ۳۲۲۸/۸ میلیارد ریال در سال ۷۱ به ۴۷۷۲/۴ میلیارد ریال در سال ۷۴ افزایش یافته است. این امر باعث محدودیت هایی برای بانکهای تخصصی می شود زیرا که میزان بدهی آنها به سیستم بانکی افزایش یافته و بانکهای تجاری نیز بخاطر عدم بازپرداخت بموقع وامهای دریافتی بانکهای تخصصی، و ایفای به موقع تعهدات، از پرداخت منابع اعتباری به این بانکها جلوگیری می کند.

یک راه حل پیشنهادی این است که به بانکهای تخصصی اجازه داده شود که ضمن حفظ موقعیت تخصصی خود، از طریق افزایش خدمات و گسترش شعب بیشتر به سوی خودتکایی مالی از طریق جذب سپرده ها پیش بروند و در واقع همانند بانکهای تجاری فعالیت نمایند. از طرفی چون در حال حاضر امکانات بانکهای تخصصی برای ارائه خدمات در همه نقاط وجود ندارد باید آنها به مشتریان خود خدمات بیشتری بدهند که برای مردم انگیزه کافی برای پس انداز در آن بانکها ایجاد شود.

از طرفی اگر چنانچه بخواهیم که بانکهای تخصصی به عنوان یک بانک فعالیت کنند و نه مانند یک صندوق، لازم است مشتریان بانک متنوع باشند. سروکار داشتن با مشتریان خاص برای بانکهای تخصصی باعث بروز مشکلاتی در زمینه تامین نقدینگی و منابع خواهد شد زیرا مشتریان خاص بدلیل اشتراک عمل در یک فاصله زمانی و معمولاً با هم اکثر منابع خود را از بانک خارج ساخته و این امر نقدینگی بانک را با مشکل مواجه می سازد. برای مثال اگر مشتریهای بانک کشاورزی فقط کشاورزان باشند در این صورت هنگام کاشت محصول و پرداخت هزینه های مربوطه، اکثر آنها نقدینگی خود را از بانک خارج ساخته و این باعث می شود که جریان نقدینگی با محدودیت مواجه شود. لذا بانکهای تخصصی نیز نیاز به تنوع مشتری دارند و برای متنوع ساختن مشتریان بانکهای تخصصی لازم است به این بانکها مجوز تاسیس شعب در مناطق شهری و پرداختن به امور جاری بانکداری در سطح کشور داده شود.

مسأله دیگری که در این مطالعه برای تجهیز منابع بانکهای تخصصی پیشنهاد می گردد الزام موسسات و سازمانهای عمده دولتی برای افتتاح حسابجاری در بانکهای تخصصی است. اگر اقلام عمده حسابجاری سازمانهای دولتی در بانکهای تخصصی متمرکز شود، منابع نقدینگی بانک کمتر

صدمه می‌بیند زیرا که استفاده از منابع حسابجاری دولتی به صورت عمده باعث می‌شود که بانکهای تخصصی به منابع نقدی بطور مداوم دسترسی داشته باشند. بنابراین اگر ارقام عمده حسابجاری دولتی در بانکهای تخصصی متمرکز شود می‌توان از آن منابع برای تامین مالی کوتاه مدت استفاده کرد.

یکی از راه‌های دیگری که برای کمک به امر تامین منابع بانکهای تخصصی پیشنهاد می‌شود افزایش نرخ سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری نزد این بانکها است. این امتیاز سبب می‌شود که اقدامات و تلاشهای بانکهای تخصصی به منظور جذب سپرده‌های مردمی بیش از پیش قرین موفقیت گردد و بدین ترتیب منابع مطمئن‌تری برای آنها فراهم گردد.

همانطور که گفته شد در حال حاضر بانکهای تجاری عمدتاً از طریق اعطای تسهیلات بین بانکی به بانکهای تخصصی کمک می‌کنند. این امر منجر به محدودیت‌هایی برای بانکهای تخصصی و تجاری می‌شود که از جمله افزایش هر ساله بدهی بانکهای تخصصی به بانکهای تجاری است. به عنوان یک راه حل جایگزین پیشنهاد می‌شود که بانکهای تجاری بجای پرداخت تسهیلات، تسهیلات دایر شده بوسیله بانکهای تخصصی را که با بهره‌گیری از توان تخصصی و کادر کارشناسی مجهز آنها در بخشهای مختلف اقتصادی دایر شده، باز خرید کنند. این کار می‌تواند به عنوان بخشی از الزامات و تعهدات قانونی بانکهای تجاری در قبال بخشهای مختلف اقتصادی تلقی شود.